

УДК 500.3:006.354:504.064.4:658.567

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ АСПЕКТІВ УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ З УРАХУВАННЯМ ВИМОГ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Н.Б. СІЛОНОВА, кандидат біологічних наук,

Г.В. ВАКУЛЕНКО, студент магістратури

Наведено аналіз вимог Європейського законодавства в сфері поводження з відходами. Розглянуто основні Директиви ЄС, що регламентують вимоги та норми, що можуть бути використані для створення універсальної моделі управління відходами.

***Ключові слова:** відходи, модель управління відходами, Директиви ЄС, поводження з відходами*

Регламентация законодавчих вимог щодо моделі управління відходами є об'єктом уваги всього світового співтовариства, оскільки є запорукою екологічної безпеки та підтримання сталого розвитку будь-якої держави.

За даними Європейського Природоохоронного Агенства щорічно в країнах-членах Європейського Союзу утворюється 1,3 млрд. т відходів, тобто 3,5 т на кожного жителя. У загальному обсязі відходів виділяють п'ять основних потоків: промислові (26%), гірничодобувної промисловості (29%), будівельні (22%) і тверді побутові (14%). З цього обсягу 27 млн. т (2 %) є небезпечними. Такі стрімкі темпи утворення кількості відходів стали предметом занепокоєння Союзу і рушієм постійного вдосконалення законодавства, що регулює сферу поводження з ними [3].

Метою нашого дослідження є аналіз вимог законодавства ЄС, щодо поводження з відходами для розроблення універсальної моделі управління.

Матеріали та методи Для дослідження було використано нормативні документи, Європейські Директиви, порівняння, методологію управління якістю.

Результати досліджень Європейське співтовариство підписало ряд документів, які можна поділити на три основні категорії: основне

законодавство в секторі відходів, директиви щодо окремих категорій відходів і спеціальних методів регулювання процесів їх переробки [2].

Основні керівні принципи для сектора відходів визначені такими документами, як Рамкова Директива про відходи 75/442/ЄЕС, Директива про небезпечні відходи 91/689/ЄЕС, Директива 96/61/ЄС про всеохоплююче запобігання забрудненню та його контроль і Постанова Європарламенту та Ради (ЄС) № 1013/2006 щодо їх транспортування.

Відносини з окремих категорій відходів регулюються такими документами: Директивою 86/278/ЄЕС з використання осаду стічних вод у сільському господарстві, Директивою Європарламенту та Ради 94/62/ЄС щодо пакувальних матеріалів і відходів, Директивою Європарламенту та Ради 2000/53/ЄС щодо використаних автомобілів, Директивою Європарламенту та Ради 2002/96/ЄС щодо використаного електричного та електронного обладнання, Директивою Європарламенту та Ради 2006/21/ЄС з управління відходами добувної промисловості, Директивою Ради 96/59/ЄС про відходи, що містять поліхлоровані біфеніли і терфеніли тощо.

Остання категорія законодавчих вимог з методик регулювання процесів переробки складається з таких документів: Директиви Ради 1999/31/ЄС про наземні сміттєві звалища, Рішення Ради 2003/ 33 щодо критеріїв прийнятності відходів для наземних сміттєвих звалищ та Директиви Ради та Європарламенту 2000/76/ЄС про спалювання відходів.

Рамкова Директива про відходи є базовим законом ЄС у сфері управління відходами, прийнятим у 1975 році і перевиданим у 2006 році. Наразі в Директиву вносяться поправки і в подальшому вона буде об'єднана з Директивою щодо небезпечних відходів та Директивою щодо відпрацьованих олій. У цьому документі сформульовано визначення відходів та ключові концепції, задекларовано положення про те, що управління відходами (збирання, зберігання, вилучення) не має створювати загрози для довкілля та здоров'я людей, встановлено умови контролю за перевезенням відходів у межах ЄС. У Директиві визначено поняття «відходи»,

«виробник», «власник», «управління», «видалення», «утилізація», «збір» тощо, а також установлена ієрархія управління відходами, рекомендована до використання всіма країнами-членами [1,5].

Ієрархія управління відходами – універсальна модель поводження з будь-яким видом відходів – є класифікацією дій з відходами за ступенем їх пріоритетності і побудована на таких принципах [3,5]: запобігання або зниження утворення відходів; розподіл їх біля джерела утворення; вторинне використання з поверненням у виробничий процес; рециклінг – обробка відходів для отримання з них нових видів сировини чи продукції ; знешкодження відходів для зниження їх небезпеки для природного середовища ; захоронення відходів – найгірша альтернатива управління відходами.

Директива не вимагає від членів ЄС закріплення принципів на рівні національних законодавчих актів, проте, у ряді країн ЄС при прийнятті спеціальних актів враховуються її рекомендації . Так, у Німеччині з 1994 р. діє законодавство, що регулює поводження з відходами, у Франції з 1992 р. діє Закон «Про видалення відходів та використання вторинної сировини», у Чехії Закон про відходи діє з 1991 р.[3]

Директива Європейської Ради 96/61/ЄС щодо інтегрованого (всеохоплюючого) запобігання забруднень іхнього контролю була прийнята 24 вересня 1996 року. Директива встановлює перелік екологічних вимог для промислових підприємств, які вони мають виконувати, щоб отримати дозвіл на свою діяльність.

Країни-члени ЄС зобов'язуються вжити необхідних заходів для того, щоб через відповідні компетентні органи влади гарантувати, що під час роботи підприємства: дотримуються всіх необхідних запобіжних заходів щодо забруднення довкілля, не виробляють його забруднювачів, запобігають утворенню відходів відповідно до Рамкової Директиви про відходи, переробляють їх або, якщо це неможливо з технічних чи економічних

причин, утилізують з мінімальною шкодою для навколишнього середовища [4].

Директива Європарламенту та Ради 94/62/ЄС щодо пакувальних матеріалів і відходів розповсюджується на відходи від усіх продуктів, вироблених з матеріалів будь-якої природи і використовуваних для надання форми, захисту, зручності використання, доставки та презентації товарів, від сировини і до готової продукції, від виробника до споживача. Згідно з вимогами цього документу країни-члени повинні, перш за все, забезпечити зменшення кількості пакувальних відходів, особливо обмеженням використання пакувальних матеріалів для споживчих товарів [4].

Країни Європейської спільноти мають стимулювати повторне використання та відновлення або переробку пакувальних відходів і дотримуватися квоти з їх відновлення та переробки.

Збір і переробка зношених автомобілів підлягає регулюванню за допомогою Директиви про зношені автомобілі. У статті 4 розміщено заклик економічних діячів скорочувати кількість викинутих автомобілів шляхом повторного використання ресурсоефективних матеріалів, усунення небезпечних речовин з автомобілів і включення в їх дизайн все більшої кількості відновлюваних матеріалів. Крім того, документ встановлює заборону на використання певних матеріалів у конструкції або запчастинах автомобілів [3,4].

Директива визначає два основних принципи [4]: безкоштовна система повернення зношених автомобілів, обов'язкова для дотримання виробниками та іншими економічними суб'єктами (з 1 січня 2007 р. обов'язкове для всіх автомобілів) ; створення суб'єктами економіки систем прийому зношених автомобілів і, наскільки це технічно доцільно, використаних частин , вилучених при ремонті пасажирських автомобілів.

Відповідальність за збір, переробку, відновлення і знищення автомобілів екологічно безпечним способом несуть виробники.

Директива щодо поводження з відходами добувної галузі промисловості спрямована на запобігання або мінімізацію несприятливого впливу на довкілля і здоров'я людини як від повсякденної діяльності видобувної промисловості, так і від аварій, що трапляються на підприємствах.

Вимоги документу застосовуються до відходів, отриманих у результаті видобутку, переробки, зберігання мінеральних ресурсів та діяльності кар'єрів.

Зазначено відповідальність країн-членів щодо забезпечення складання планів управління операторами очисних споруд, які підлягають перегляду кожні п'ять років.

Директива про наземні звалища встановлює законні стандарти для них. Якщо їх не дотримуються, наземне звалище має бути закрите. Директива також визначає категорії звалищ, які мають відповідати певним вимогам. Крім того, документ містить вимоги з ліцензування, технічного обслуговування, закриття і подальшого обслуговування звалищ[4].

Метою Директиви із спалювання відходів є запобігання або максимальне обмеження негативного впливу на довкілля, спричиненого спалюванням сміття, особливо забруднень за рахунок викидів в атмосферу, ґрунт, поверхневі і ґрунтові води [3].

Документ встановлює гранично допустимі величини викидів для споруд, що спалюють відходи. У вимогах відзначено, що жодна споруда з спалювання відходів не може здійснювати таку діяльність без наявності на те спеціального дозволу.

Висновки

Аналіз вимог європейського законодавства в сфері поводження з відходами дає підстави вважати, що ЄС прагне до значного скорочення обсягів утворених відходів шляхом реалізації трьох принципів: запобігання утворенню відходів, переробки і вторинного використання та вдосконалення технологій кінцевої реалізації і моніторингу. Універсальна модель

управління міститься в основні Рамковій Директиві про відходи, але вона не є досконалою і складно застосовується до різних типів відходів. Саме тому було впроваджено ряд Директив, що регулюють управління окремими видами відходів та процесами імплементації цих законодавчих вимог, оскільки діяльність, пов'язана з утворенням відходів, їх збиранням, розподілом за видами, видаленням, зберіганням, похованням, перевезенням, знешкодженням і переробкою безпосередньо впливає на екологічний стан, забезпечення права громадян на безпечне довкілля, а також здоров'я нації.

Список літератури

1. Директива Європейського парламенту та Ради ЄС про відходи 2006/12/ЕС від 5 квітня 2006 р. (Council Directive 2006/12/EC of the European Parliament and of the Council of 5 April 2006 on waste) // Official Journal of the European Union. – 2006. – L 114. – 27.4.2006. – Р. 9–21.
2. Виговська Г.П. Проблеми імплементації європейського законодавства у сфері поводження з відходами / Г.П. Виговська, В.С. Міщенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.waste.com.ua
3. Европейская практика обращения с отходами: проблемы решения перспективы. – СПб:- 2005. – 73 с.
4. Ньюбауэр А. Сближение с политикой ЕС по отходам. Краткий путеводитель для стран-партнеров по Европейской политике добрососедства, и России. –Институт Международной и европейской Экологической Политики.- М.:-ECOLOGIC, 2007. – 34 с.
5. Павліха Н.В. Про необхідність гармонізації українських стандартів у сфері управління відходами відповідно до вимог Європейського Союзу / Н.В. Павліха, Л.І.Дубинчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/natural/nvvnu/misnarod_vidnos/2010_26/R1/Pavliha.pdf

Анализ основных аспектов управления отходами с учетом требований европейского законодательства.

Н.Б. Силонова, А.В. Вакуленко

Представлен анализ требований Европейского законодательства в сфере обращения с отходами . Рассмотрены основные Директивы ЕС , регламентирующие требования и нормы , которые могут быть использованы для создания универсальной модели управления отходами.

Ключевые слова: *отходы , модель управления отходами , Директивы ЕС, обращение с отходами.*

Analysis main aspects of waste management to meet the requirements of european legislation.

N. Silonova, G. Vakulenko

Representative an analysis of the requirements of the European legislation on waste management. The basic EU Directive regulating requirements and standards to create a universal model of waste management.

Key words: *waste management model, EU Directive, waste management*